

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Добрин Канев

по дисертацията на тема „**Национализъм и популизъм в
посткомунистическа Европа. Полша, Сърбия и България (1989 –
2005 г.)**“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

на **Георги Христов Георгиев**

Представената за обсъждане и оценка дисертация на Георги Георгиев на тема „Национализъм и популизъм в посткомунистическа Европа. Полша, Сърбия и България (1989-2005)“ със своите 195 страници текст заедно с библиографията отговаря на формалните критерии за подобен род изследователски продукт. Изпълнени са и другите изисквания като адекватното отразяване на съдържанието на дисертационния труд в автореферата, както и, макар и непредставена разгърнато, самооценка на приносните моменти. Налице са предадени за печат публикации по темата на доктората.

И от съдържателна гледна точка дисертацията притежава качества на завършен и цялостен труд.

Кои според мен са по-важните постижения на тази дисертация?

Преди всичко дисертантът е насочил погледа си към изследователска тема и проблеми, които се отличават както със своята научна значимост, така и с безспорната си актуалност. Неговото изследване се появява във време, когато не само в науката, но и в широки обществени кръгове се осмислят ред феномени на национализма и популизма, навлезли масово и често агресивно в политическия живот на много страни. Макар че в дисертацията се третира минало развитие на тези явления (до 2005 г.) и в ограничен брой страни в един регион, налице е възможност за научно търсене на корени и причини на тези феномени.

Авторът си е поставил за цел „да разкрие генезиса на национализма и популизма в посткомунистическа Централна и Източна Европа“, „да анализира и концептуализира

профилите на възникващия там популизъм“, „да сравни новите типове национализми и популизми“ и „да предложи изводи относно динамиката в развитието на тези значими идеологически механизми за политическа мобилизация в нашето съвремие“ (с. 7) За да открие връзките между национализъм и популизъм в специфичните условия на преход към демокрация той се е концентрирал върху три национални казуса за изследването си – Полша, Сърбия и България.

С други думи, той е избрал изследователски аспект, който му позволява да хвърли по нов начин светлина върху иначе широко изследвани сами по себе си проблеми като национализма и популизма, като разглежда тяхното пресичане в условията на демократизация.

В тези рамки са поставени и основните изследователски хипотези, а именно, че а) национализмът и популизмът, налични още по времето на „стария режим“, се превръщат в стратегии на наследниците на комунистическите партии; б) тези два феномена не са резултат на промените; в) наличието или липсата на силно дисидентство предопределя ролята на национализма в отделните страни (с. 31-32).

Изборът на изследователския проблем до голяма степен е предопределил и използваната *методология*. Авторът на практика успешно използва историческия подход за изграждане на три паралелни case studies, които в края на дисертацията преминават в опит за сравнителен анализ.

Самото изследване се базира на много и разнообразни първични и вторични *источници*. Библиографията включва 145 заглавия на български и английски език

Избраната от Георги Георгиев *структура* на дисертацията и логика на изследването също създават необходимите предпоставки за аналитично и последователно излагане на проблемите.

В първата глава, в която са включени и елементи, които обичайно намират мястото си в увода, са поставени на разглеждане и изясняване ключовите понятия на изследването – национализъм, популизъм, национал-популизъм. Формулирани са и споменатите основни хипотези, предстоящи за валидиране от автора. Втората глава е посветена на ролята на национализма в политиката на управляващите партии в периода на комунистическите режими в Полша, България и Сърбия. Третата глава продължава анализа с третиране на преходите в трите страни. В четвъртата глава се стига до

сравнителния анализ на ролята на национализма и популизма в изследваните случаи и в по-широк план на демократизиращи се страни.

Това кратко проследяване на съдържателната линия на дисертацията несъмнено ни говори за един завършен процес на изследване, в хода на който е направен опит да се докажат трите поставени от автора основни хипотези.

Бих могъл да добавя и още постижения на дисертационния труд. Понятията, с които авторът работи, са прецизно дефинирани, макар че например предлаганата от него дефиниция на популизма на с. 21 не ми изглежда достатъчно пълна. Проблемите са ясно поставени и логично структурирани. Изразено е отношение към важни автори и научни публикации в изследваната сфера, особено на отношение на проблемите на национализма, където проличава доброто познаване на основни автори и трудове.

Същевременно в текста могат да се открият и слабости в анализа и аргументацията. Вероятно част от тях се дължат на наистина сложната (и рискована) тема на дисертацията, която изисква изследването на три големи феномена като национализъм, популизъм и демократизация, и то за три страни.

Остава се с впечатление за прекалено рефериране на текстове за сметка на анализа. Например реферирането на публикациите на Вуячич и Тисменеану е в продължение на по пет страници. При това понякога при представянето на текстовете на отделни автори, които имат различни или противоположни възгледи, не става ясно отношението на автора.

Този начин на работа е довел и до това, че често се излиза извън поставените граници на изследването. На места се излиза от обсега на трите анализирани страни и за подкрепа на тезите на автора се привличат примери от Хърватия, Румъния, Беларус, Словакия, дори Русия. А четвъртата глава носи заглавие „Национализъм и популизъм в Югоизточна Европа“ при положение, че един от трите основни обекта на изследване е Полша.

Изобщо има определено разминаване между фиксираните период и страни в заглавието и съдържанието на работата. Цяла глава (втора) всъщност излиза извън периода в заглавието (Национализъм в периода на социалистическите режими), като дори времевият хоризонт е разтегнат до втората половина на XIX и началото на XX век

(Полша, с. 36 и следв.). А не става дума за кратък въвеждащ текст, а за значителна част от работата.

В тази връзка се забелязват и дисбаланси в структурата на текста. Например втората глава представлява повече от една трета от общия текст (61 страници), докато третата, която е важна част от заявеното заглавие, е само 14 страници.

Остава спорен изводът, поне според мен, че в България до 2005 г. радикалният национал-популизъм в лицето на „Атака“ е по-скоро ляв“ (с. 162). За такъв извод не е достатъчен фактът за наличие на някои „леви“ искания в програмата на партията, още повече, че характерното за днешните крайно десни партии в Европа е наличието на солидна социална програма. Не е обяснен (дори споменат) фактът за членството на депутатите на Атака в Европейския парламент в крайно дясната група „Идентичност, традиция и суверенитет“, което е сигурен знак за нейната идентификация в рамките на европейските партийни фамилии.

Оставам с впечатление, че в ред случаи авторът е склонен при аргументацията си да разглежда фактите не в тяхната пълнота, а по-скоро избирателно, като изтъква тези, които подкрепят тезата му. Например акцентът е върху други съставки на коалиция Атака, а не върху ядрото ѝ – партията Атака. Политическият генезис на нейните лидери (Сидеров, Шопов) изцяло е игнориран за сметка на маргинални формации, които при това присъстват само в краткия период на съществуване на коалицията. Така е и когато се обръща несъразмерно внимание на епизода с ОКЗНИ по отношение на БСП, а се пропуска примерно факта, че в този период БСП става член на Социалистическия интернационал, а по-късно и на ПЕС, което едва ли би се случило, ако тя наистина беше националистическа партия.

Авторът с право отбелязва, че „изкуственото прилагане на сръбския случай към тези на България и Полша само би допринесло още повече за объркването в и без това сложната и аморфна среда на посткомунистическия популизъм“ (с. 142). Но на места той самият попада в подобно положение – например твърдението, че „в България и Сърбия национализмът и популизмът са основни похвати за легитимиране на старите комунистически партии (с. 124-125). Ако наистина бившите комунисти в България изоставят крайно левите си възгледи и преминават към национализма („крайно десни“), както твърди авторът на с. 115, то тогава вероятно Атака нямаше да я има като влиятелна партия.

Писменият текст като цяло се отличава с академичния си стил. Но срещаме множество технически грешки, погрешно изписани имена на известни политици като Пилсудски, Сикорски, Мазовецки, Герек. А Palgrave Macmillan е известно издателство, а не име на автор (с. 16, 20).

Независимо от тези и други възможни недостатъци в дисертацията, все пак представената докторска теза е един завършен научен труд, плод на самостоятелна работа, със свои собствени идеи по темата на изследване. Всичко това ми дава достатъчно основания, за да изразя в становището си подкрепа за присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Георги Георгиев.

София, 20 септември 2017 г.

доц. д-р Добрин Канев